

THE COMPANY "DEL c.z." (CZECH REPUBLIC)
NES NOVA DUBNICA sro (SLOVAK REPUBLIC)
UNIVERSITY OF MALAYSIA PAHANG (MALAYSIA)
UNIVERSIDAD NACIONAL AUTÓNOMA DE MÉXICO (MÉXICO)

WORLD SCIENCE: PROBLEMS, PROSPECTS, INNOVATIONS

MATERIALS OF THE VII INTERNATIONAL RESEARCH AND PRACTICAL INTERNET CONFERENCE

October 05–07, 2026

Zdar nad Sazavou, 2026

DEL c.z.

DEL c.z. Strojírenská 38, 591 01 Žďár nad Sázavou, CZECH REPUBLIC

Materials of the VII International Research and Practical Internet Conference "World Science: Problems, Prospects, Innovations", – 2026.

ISBN 978-966-8796-19-9

World Science: Problems, Prospects, Innovations: Materials of the VII International Research and Practical Internet Conference (October 05–07, 2026) : collection of abstracts [for the general ed. Ph.D Serhii Onyshchenko]. Zdar nad Sazavou : "DEL c.z.", 2026. 29 p.

The collection includes materials of the VII International research and practical internet conference "World science: problems, prospects, innovations". The materials of the collection will be useful for researchers, scientists, graduate students, researchers, teachers, students

The author is responsible for the content of the articles and the correctness of the citation.

© Authors, 2026

© DEL c.z., 2026

CONTENT

PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY

Serhii Onyshchenko

Innovative Technologies in the Professional Training of Future Specialists in the Energy and Electrical Technical Profile 4

Гончаренко А.О., Химан Г.П.

Трансформація культури медіаспоживання в контексті цифрового суспільства 7

Жалюк Н.А., Котлова Л.О.

Мультимедійні та ігрові технології у системі корекції дисграфії та дислексії . 10

Кролевецький В.В., Химан Г.П.

Психологічні чинники тривожності та депресивних проявів у працівників митної служби в умовах воєнного стану 13

Лоюк О.В.

Педагогічний потенціал сюжетно-рольових ігор у формуванні морально-етичної поведінки у молодших школярів на уроках «Я досліджую світ» 16

Пенькова Л.Ю., Мілевська О.П.

Теоретичні засади формування імпресивного словника дієслів у дошкільників з розладами аутистичного спектра 19

MODERN TECHNOLOGIES

Міщенко Т.М., Качанова Н.В.

Використання сервісів Canva та Genially для творчого вираження та ефективного візуального контенту 22

BASICS OF HEALTH. PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

Собко С.Г., Коренєв І.С.

Комплексний підхід до навчально-тренувального процесу юних воротарів у футболі на етапі попередньої базової підготовки 25

PHILOLOGY AND JOURNALISM

Єлізарова З.І.

Формування T-Shaped Skills у майбутніх фахівців з туризму засобами іноземної (англійської) мови туристичної індустрії 28

PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY

**INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF
FUTURE SPECIALISTS IN THE ENERGY AND ELECTRICAL TECHNICAL
PROFILE**

Serhii Onyshchenko,
PhD, Associate Professor
(Berdyansk State Pedagogical University)

The modern energy and electrical engineering sectors are characterized by the rapid development of digital systems, automation, renewable energy, smart grids, and monitoring and control systems. This necessitates a corresponding update to the professional training curriculum for future specialists, who must not only possess fundamental knowledge of electrical engineering and electromechanics but also be able to apply digital tools to solve professional tasks.

A key aspect of modernizing vocational and professional education is the implementation of innovative teaching technologies. UNESCO highlights the significant potential of digital technologies to enhance the accessibility, quality, and flexibility of education, while simultaneously emphasizing the need to evaluate the appropriateness of their use based on educational needs and their actual impact on learning outcomes [5]. In professional education, digital technologies can serve not merely as a means of presenting instructional material but also as tools for modeling industrial processes, conducting experiments, performing diagnostics, and executing professional design tasks.

Digital modeling and simulation technologies are becoming increasingly important in the training of specialists in the energy and electrical engineering fields. They enable the modeling of electrical circuits, operating modes of electrical machines, automatic control systems, electric drives, and processes related to electricity generation and distribution. The use of such technologies allows learners to experiment with system parameters, analyze results, and predict the consequences of technical decisions without the risk of damaging actual equipment.

The use of virtual and remote laboratories represents a promising direction. Their application is particularly relevant when studying electrical engineering disciplines, where a significant portion of learning tasks involves taking measurements, investigating the characteristics of electrical machines, analyzing circuits, and determining electrical circuit parameters. A virtual environment can complement traditional laboratory work by enabling students to repeat experiments and independently analyze the results obtained [2].

Project-based learning is a key component of innovative professional training. Carrying out professionally oriented projects allows for the integration of knowledge from fields such as electrical engineering, electronics, electromechanics, automation, occupational safety, and information technology. For instance, students might develop

projects involving lighting systems, automated electric drive controls, energy-efficient power supply, solar power plants, or electricity consumption monitoring systems [1].

The use of innovative technologies also fosters the development of digital competence in future professionals. The European Framework for the Digital Competence of Educators (DigCompEdu) views digital technologies as a means to enhance and innovate educational practice, rather than merely as technical tools. The framework encompasses the use of digital resources, the organization of learning, assessment, student support, and the development of students' digital competence [3].

In the professional training of specialists in the energy and electrical engineering fields, it is advisable to combine traditional hands-on training with digital technologies. Virtual modeling should not entirely replace work with actual equipment, as the professional competence of an electrical specialist entails the ability to perform installation, measurement, diagnostic, and commissioning tasks in real-world conditions. Therefore, the optimal model is one in which the digital environment is used to prepare for practical work, simulate complex or hazardous situations, and analyze the results of actual experiments.

The use of problem-based learning and the case study method is equally important. Learners can be presented with professional scenarios that mirror real-world practice, such as identifying the causes of electrical equipment malfunctions, finding ways to reduce energy consumption, selecting an electric motor, calculating loads, designing control circuits, or analyzing fault conditions. Such an approach fosters critical thinking, independence, a sense of responsibility, and the ability to make technically sound decisions.

At the same time, the effectiveness of innovative technologies depends on more than just the availability of modern equipment and software. Crucial factors include the digital competence of educators, the provision of methodological support, the alignment of technology with learning objectives, the accessibility of digital resources, and the integration of innovative methods into practical professional activities. UNESCO also emphasizes that the use of technology in education should be grounded in evidence, appropriateness, equity, and a focus on the learner's needs [5].

Thus, innovative technologies create significant opportunities for enhancing the professional training of future specialists in the fields of energy and electrical engineering. Their systematic application facilitates the integration of theoretical, laboratory, and practical training, the development of professional and digital competencies, and the cultivation of the ability to work with modern technologies and solve practical industrial tasks. A promising avenue for further research is the development of methodological models for integrating digital modeling, virtual laboratories, project-based learning, and modern electrical equipment into the educational process for specialists in the field of A5 "Vocational Education (Energy, Electrical Engineering and Electromechanics)."

Reference

1. Onyshchenko S. Educational Principles for Training Specialists in Construction of Distributed Generation Systems to Ensuring Sustainable Development of

Communities. *Modern Conditions of Development of Science, Education and Production in the World – 2026 : collective monograph.* (Series of monographs Slovak Publishing House NES Nová Dubnica s.r.o. Monograph 4). Nová Dubnica : NES Nová Dubnica s.r.o., 2026. Pp. 209–232.

2. Onyshchenko S. Formation of Professional Competences of Future Specialists in the Sphere of Distributed Generation. *Strategy of the Quality of Education and Science : Research Priorities and Perspectives : Materials of the VII International Research and Practical Internet Conference (July 08–10, 2026) : collection of abstracts* [for the general ed. Ph.D Serhii Onyshchenko]. Zdar nad Sazavou : "DEL c.z.", 2026. Pp. 4–6.

3. Redecker, C. European Framework for the Digital Competence of Educators : DigCompEdu. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2017. URL : [DigCompEdu - Joint Research Centre - European Commission](#) (дата зверення 26.09.2026.).

4. Shevchenko A. S. and other. Competence Approach in Modern Engineering Education of Ukraine : Assessment of Development. *IEEE 5th International Conference on Modern Electrical and Energy System (MEES)*. Kremenchuk, Ukraine, 2023. Pp. 1–6. URL : DOI : <https://doi.org/10.1109/MEES61502.2023.10402528> (дата зверення 26.08.2026.).

5. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2023 : Technology in education : A tool on whose terms? Paris : UNESCO, 2023. URL : [2023 Global Education Monitoring Report, Technology in education: a](#) (дата зверення 26.09.2026.).

ТРАНСФОРМАЦІЯ КУЛЬТУРИ МЕДІАСПОЖИВАННЯ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА

Гончаренко Анна Олександрівна,
студентка 21-П групи 2 курс, спеціальність С4 Психологія
(Глухівський національний педагогічний університет імені О. Довженка)
Химан Галина Петрівна,
доктор філософії, старший викладач кафедри
педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту,
(Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра
Довженка)

Трансформація культури медіаспоживання в контексті цифрового суспільства – це фундаментальний процес переходу від пасивного сприйняття інформації до активної, мережевої та інтерактивної взаємодії користувача з цифровим контентом. Повсюдна цифровізація, розвиток соціальних мереж та технологій штучного інтелекту докорінно змінили структуру медіапростору, звички аудиторії та критерії медіаграмотності

Сучасні цифрові технології трансформували практики медіаспоживання, змінивши традиційні уявлення про медіа як канали, і зробили медіаконтент доступним на різних технологічних платформах, пристроях (екранах) і споживчих сервісах. Аудиторія отримала значно ширші можливості вибору не тільки контенту, а й способів його споживання. Нові умови розвитку суспільства в культурній та соціальній взаємодіях багато в чому визначаються істотними трансформаціями, що відбуваються у сфері комунікації. Зміни настільки динамічні, що тренди нового життя, які суспільство ще не до кінця усвідомило й прийняло, вже встигли трансформуватися. Активні процеси стосуються багатьох аспектів українських засобів масової комунікації і формують траєкторії впливу інформаційних потоків на соціум: будь-який яскравий меседж, що з'явився в медіапросторі, здатен швидко поширюватися без кордонів і впливати на суспільну свідомість. У зв'язку із цим у процесі створення інформаційного контенту масмедіа та його споживання першочерговими є питання, пов'язані з культурою, системою морально-духовних цінностей, можливістю колективного впливу та взаємодія в цій сфері для збалансованого й комфортного розвитку світової спільноти, мінімізації ризиків для майбутніх поколінь [2].

Сьогодні дослідження щодо впливу медіатехнологій на культуру та взаємодію з цифровим контентом в умовах активного споживання привертають увагу багатьох науковців. Цифровізація медіа забезпечує нові технологічні засоби, що відіграють ключову роль у формуванні культурного образу користувача, зацікавленого в розвитку країни, духовно і морально збагаченої особистості.

Дослідження щодо значення й ролі цифрових медіакомунікацій у сучасному світі висвітлені в наукових роботах таких авторів, як Ж. Дельоз, У. Еко, А. Крокер. Українські вчені, зокрема В. Тарасенко, Я. Зосько, Н. Лукашевич, Ю. Пачковський та інші, приділяють значну увагу глибокому теоретичному аналізу культури

споживання медіа. Вони також досліджують стан медіапростору, пов'язаного з цифровізацією традиційних засобів масової інформації, а також розвиток нових медіа, таких як соціальні мережі та комунікаційні платформи взаємодії.

Дослідження сучасних українських науковців, таких як М. Бойченко, В. Барков, Ю. Бестерс-Дільгер, Е. Герасимова, Л. Дротянко, Н. Костенко та інші, присвячені впливу масмедіа на розвиток культури.

Українські та зарубіжні культурологи активно досліджують цифрову модернізацію екранних мистецтв, зокрема телебачення та інтернету. Вони зосереджують увагу на тому, як новий цифровий контент засобів масової інформації впливає на проектування та зміни в соціальному устрої суспільства. Серед тих, хто вивчає ці питання, можна відзначити Н. Зражевську, В. Кирилову, В. Кулика, В. Лук'янця та інших медіа-дослідників.

У постіндустріальному суспільстві теоретики та практики культурології зосереджуються на принципово новому стані культурної системи. В цій системі відбуваються симбіоз, трансформація і значна адаптація всіх аспектів культурних форм у відповідності з технологічними інноваціями у виробництві, доставці та споживанні медіапродукції. Культура будь-якого суспільства має два ключових компоненти: виробництво та споживання продуктів інтелектуальної сфери, причому пріоритетність одного над іншим історично визначалася актуальними теоріями суспільного устрою. У роботах науковців можна знайти пояснення економічної основи, соціально-психологічної моделі поведінки та споживання, а також соціологічне обґрунтування моделі медіаспоживання [3].

На сучасному етапі культурний аспект медіаспоживання розглядається через призму інтегральної соціально-конструктивістської парадигми. У цій моделі соціальне середовище, залучаючи різні громадські інститути, формує інтереси до медіаспоживання, впливаючи на емоції та вибір споживачів. За словами П. Бурдье, медіаспоживання постає як символічний процес [1], що постійно змінюють індивіда, медіа-аудиторію, до якої він належить, реальний соціальний простір і життєві цілі. Це вказує на те, що медіаспоживання стає активним елементом у формуванні культурної ідентичності людини як соціальної одиниці.

У сучасному цифровому суспільстві медіаспоживання стає більш інтенсивним, адже доступ до інтернету є однією з основних потреб більшості поколінь. Нові технології спрощують взаємодію з різними сервісами, роблячи їх використання все легшим і доступнішим. Для багатьох працевлаштованих людей інтернет став звичною частиною життя та взаємодії із суспільством. Можливість негайного обміну інформацією на різних платформах, персоналізація контенту відповідно до власних інтересів, а також створення і публікація власного матеріалу стимулюють медіаактивність. Це веде до більш активного пошуку та споживання різноманітних ресурсів онлайн.

Отже, трансформація культури медіаспоживання відображає перехід до вищого рівня автономії користувача, але водночас вимагає від нього високої персональної відповідальності. Сучасна медіакультура цифрового суспільства

базується на балансі між технологічними можливостями та критичним мисленням і психологічною стійкістю особистості.

Список джерел

1. Бурдье П. Практичний глузд / пер. з фр. О. Йосипенко. Київ : Український центр духовної культури, 2003. 503 с
2. Кулик В. Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки. Київ : Критика, 2010. 656 с.
3. Медіакультура особистості: соціальнопсихологічний підхід : навч.-метод. посіб. / О. Т. Барішполець, Л. А. Найдьонова, Г. В. Мироненко та ін. ; за ред.: Л. А. Найдьонової, О. Т. Барішпольця. Київ : Міленіум, 2009. 440 с.

МУЛЬТИМЕДІЙНІ ТА ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У СИСТЕМІ КОРЕКЦІЇ ДИСГРАФІЇ ТА ДИСЛЕКСІЇ

Жалюк Надія Анатоліївна,

здобувачка другого рівня вищої освіти спеціальності Спеціальна освіта

Котлова Людмила Олександрівна,

доцент

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Сучасна система корекції порушень писемного мовлення потребує поєднання традиційних логопедичних методів із сучасними цифровими та ігровими технологіями. Дисграфія і дислексія є складними порушеннями, подолання яких передбачає розвиток фонологічних, мовленнєвих, когнітивних, зорово-просторових та регуляторних компонентів. У зв'язку з цим особливого значення набувають технології, які забезпечують активну взаємодію дитини з навчальним матеріалом, можливість багаторазового тренування, оперативний зворотний зв'язок та індивідуалізацію корекційного впливу.

Одним із перспективних напрямів є використання мультимедійних засобів. Відповідно до теорії мультимедійного навчання Р. Е. Майєра, поєднання вербальної та візуальної інформації може сприяти глибшому опрацюванню навчального матеріалу за умови оптимального дозування інформації та недопущення надмірного когнітивного навантаження [1]. У корекції дислексії це може реалізовуватися через одночасне пред'явлення букви, її звукового образу, зображення артикуляції та відповідного слова. Для подолання дисграфії мультимедійні матеріали можуть використовуватися під час формування графічного образу букви, закріплення її просторових характеристик, диференціації графічно подібних знаків та виконання вправ на звуко-буквений аналіз.

Важливим є й мультисенсорний характер такого навчання. Систематичний огляд і метааналіз G. Pulliam, J. I. Feldman та T. G. Woynaroski охопив 38 досліджень і показав, що діти та інші учасники з порушеннями читання й мовлення в середньому демонстрували нижчий рівень аудіовізуальної інтеграції порівняно з групами порівняння [2]. Це підкреслює доцільність використання завдань, у яких слухова, зорова та рухова інформація поєднуються в межах єдиної корекційної дії. Водночас мультимедійні засоби мають доповнювати, а не замінювати безпосередню логопедичну взаємодію.

Перспективним інструментом є гейміфікація – використання ігрових механік у навчальному та корекційному середовищі. До таких механік належать рівні складності, бали, завдання-місії, персонажі, візуалізація прогресу, досягнення та винагороди. У корекції дислексії ігровий формат може застосовуватися для розвитку фонематичного слуху, диференціації звуків, визначення позиції звука у слові, звуко-буквеного аналізу й синтезу, складання складів і слів, автоматизації читання та розширення словникового запасу. Під час корекції дисграфії доцільними є ігрові завдання на розпізнавання графічно

подібних букв, формування їх правильного написання, конструювання слів і речень, виявлення та виправлення помилок.

Дослідження Н. Mytsyk та А. Babichenko присвячене використанню гейміфікації у профілактиці дислексії дітей дошкільного віку та демонструє актуальність цифрових ігрових засобів у роботі з передумовами формування навички читання [3]. Водночас результати дослідження S. Basharpoor, E. Seif та S. Daneshvar засвідчили, що комп'ютеризоване тренування виконавчих функцій у дітей із дислексією сприяло покращенню низки показників читання, зокрема читання слів, розуміння тексту, розуміння слів та побіжності називання букв [4]. Автори пов'язують отримані результати з тренуванням робочої пам'яті, гальмівного контролю та когнітивної гнучкості.

Доцільним є також поєднання мультимедійних ігрових технологій із нейропсихологічними та сенсомоторними вправами. Під час формування писемного мовлення важливими є довільна увага, робоча пам'ять, послідовна організація дій та самоконтроль. Тому ефективним може бути використання алгоритмів «послухай – повтори – проаналізуй – виконай – перевір – виправ», вправ на відтворення послідовностей звуків, складів і букв, а також завдань на графомоторну координацію та просторове орієнтування.

Окремий напрям становлять сенсорно-інтеграційні технології. Вони можуть використовуватися для розвитку сенсомоторної організації, координації рухів та виконання конкретних функціональних завдань, однак не повинні розглядатися як самостійний метод корекції дисграфії чи дислексії. Систематичний огляд рандомізованих контрольованих досліджень С. Асуїна та співавторів свідчить про наявність перспективних результатів застосування Ayres Sensory Integration®, водночас автори наголошують на необхідності врахування індивідуальних потреб дітей та подальшого накопичення доказової бази [5].

Перспективними є й ритмічні технології, оскільки ритм сприяє організації послідовності мовленнєвих і рухових дій. У корекційній роботі це може реалізовуватися через плескання складів, відтворення ритмічних послідовностей, читання складових структур у заданому темпі та поєднання мовленнєвих завдань із рухами. Систематичний огляд С. Destro Pastizzaro та співавторів, який охопив 21 дослідження, показав переважно позитивну динаміку мовленнєвих показників, насамперед фонологічної обізнаності та швидкості й точності читання, хоча автори зазначають потребу в подальших методологічно якісних дослідженнях [6].

Отже, мультимедійні та ігрові технології є перспективним компонентом комплексної системи корекції дисграфії та дислексії. Їх ефективність визначається не кількістю використаних цифрових ресурсів, а відповідністю технології структурі порушення, віковим та індивідуальним можливостям дитини, конкретній корекційній меті та систематичності застосування. Оптимальною є послідовність: діагностика – визначення механізмів труднощів – постановка корекційної мети – добір технології – систематичне тренування – оцінювання результатів. Цифрові, мультимедійні та ігрові засоби мають доповнювати

традиційну логопедичну роботу, забезпечуючи її варіативність, мотиваційну привабливість та індивідуалізацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Mayer R. E. *Multimedia Learning*. 3rd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2021. DOI: 10.1017/9781316941355.
2. Pulliam G., Feldman J. I., Woynaroski T. G. Audiovisual multisensory integration in individuals with reading and language impairments: A systematic review and meta-analysis. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*. 2023. Vol. 149. Article 105130. DOI: 10.1016/j.neubiorev.2023.105130.
3. Mytsyk H., Babichenko A. The use of gamification in the prevention of dyslexia of children in preschool age. *Information Technologies and Learning Tools*. 2024. Vol. 99, No. 1. P. 16–27. DOI: 10.33407/itlt.v99i1.5284.
4. Basharpoor S., Seif E., Daneshvar S. Computerized Executive Functions Training: The efficacy on reading performance of children with dyslexia. *Dyslexia*. 2024. Vol. 30, No. 2. Article e1762. DOI: 10.1002/dys.1762.
5. Acuña C., Gallegos-Berrios S., Barfoot J., Meredith P., Hill J. Ayres Sensory Integration® With Children Ages 0 to 12: A Systematic Review of Randomized Controlled Trials. *American Journal of Occupational Therapy*. 2025. Vol. 79, No. 3. DOI: 10.5014/ajot.2025.051023.
6. Destro Pastizzaro C., Toffoli L., Stefanelli G., Mento G., Tarantino V. The efficacy of rhythmic training for enhancing language and reading skills in children: a systematic review. *BMC Psychology*. 2026. DOI: 10.1186/s40359-026-04969-6.

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ТРИВОЖНОСТІ ТА ДЕПРЕСИВНИХ ПРОЯВІВ У ПРАЦІВНИКІВ МИТНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Кролевецький Володимир Вікторович,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти 2 курсу
(Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра
Довженка)

Химан Галина Петрівна,

доктор філософії, старший викладач
кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту
(Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра
Довженка)

Професійна діяльність працівників митної служби пов'язана з високою відповідальністю, нормативною регламентованістю, інформаційним навантаженням і необхідністю ухвалювати рішення в умовах невизначеності. Під час воєнного стану до цих вимог додаються безпекові ризики та зміни організації роботи. Дослідження психосоціального робочого середовища засвідчують зв'язок високих вимог і недостатньої підтримки з депресивними та стресовими симптомами [1; 4]. У транзакційній моделі стресу значення мають оцінка загрози та доступні людині ресурси подолання [3]. Це визначає доцільність вивчення професійних вимог разом з організаційною підтримкою й особистим ресурсом.

Дослідження мало поперечний кореляційний дизайн. Анонімне онлайн-анкетування тривало з 24 червня до 1 липня 2026 року. У ньому взяли участь 70 працівників митної служби, які надали електронну інформовану згоду. Участь була добровільною; прямі ідентифікатори та відомості про конкретні підрозділи не збиралися. Жінки становили 61,4 % вибірки, чоловіки – 38,6 %. Половина респондентів належала до вікової групи 36–45 років; 72,9 % мали понад 15 років стажу в митній службі. Основним напрямом роботи для 64,3 % були митний контроль або митне оформлення.

Тривожність оцінювали за GAD-7 [5], депресивні прояви – за PHQ-9 [2]. Внутрішня узгодженість шкал у вибірці становила відповідно $\alpha = 0,913$ та $\alpha = 0,919$. Авторська анкета охоплювала професійні вимоги, організаційну підтримку, суб'єктивний вплив воєнного стану, особистий ресурс і професійне функціонування. Вищі бали відображали більшу вираженість відповідного показника. Особистий ресурс вимірювали одним пунктом. Застосовано описову статистику, α Кронбаха та двобічний кореляційний аналіз Спірмена з рівнем значущості 0,05.

Середній бал GAD-7 становив 11,76 (SD = 5,55; медіана – 12; діапазон – 1–21). Мінімальний рівень тривожності виявлено у 14,3 % респондентів, легкий – у 24,3 %, помірний – у 21,4 %, високий – у 40,0 %. Отже, 61,4 % учасників мали помірні або високі показники тривожності.

Середній бал PHQ-9 дорівнював 12,59 (SD = 7,11; медіана – 11,5; діапазон – 0–27). Мінімальні та легкі депресивні прояви зафіксовано у 17,1 % респондентів у кожній категорії, помірні – у 22,9 %, помірно виражені – у 30,0 %, виражені – у 12,9 %. Сукупна частка двох останніх категорій становила 42,9 %. Наведені показники характеризують вираженість симптомів за скринінговими шкалами та не є клінічними діагнозами.

Між GAD-7 і PHQ-9 виявлено сильний прямий зв'язок ($\rho = 0,786$; $p < 0,001$). Професійні вимоги були слабо пов'язані з тривожністю ($\rho = 0,251$; $p = 0,036$), тоді як їхній зв'язок із депресивними проявами не досяг статистичної значущості ($\rho = 0,138$; $p = 0,255$). Аналогічно суб'єктивний вплив воєнного стану мав слабкий прямий зв'язок із GAD-7 ($\rho = 0,274$; $p = 0,022$), але не з PHQ-9 ($\rho = 0,132$; $p = 0,278$).

Організаційна підтримка була обернено пов'язана з тривожністю ($\rho = -0,419$) та депресивними проявами ($\rho = -0,517$). Для особистого ресурсу відповідні коефіцієнти становили $-0,511$ і $-0,604$, а для професійного функціонування – $-0,572$ і $-0,638$; усі $p < 0,001$. Таким чином, більша підтримка, вищий особистий ресурс і краще суб'єктивне професійне функціонування поєднувалися з нижчими показниками симптомів. Найсильніший обернений зв'язок стосувався PHQ-9 та професійного функціонування.

Додатковий контекст надали відкриті відповіді. Із 52 отриманих відповідей 49 були змістовними та включені до тематичного кодування. Найчастіше згадувалися керівництво, організація роботи й підтримка (28,6 %), війна та безпекові ризики (26,5 %), оплата праці й соціальна захищеність (18,4 %), невизначеність майбутнього та реформ (16,3 %), навантаження, перевірки й дефіцит часу (14,3 %). Відсотки розраховано від 49 змістовних відповідей; одна відповідь могла належати до кількох категорій.

Результати вказують на значне психоемоційне навантаження в дослідженій групі. Зв'язок організаційної підтримки з нижчою вираженістю симптомів узгоджується з висновками оглядів психосоціальних чинників праці [1; 4]. Водночас можливий і зворотний напрямок зв'язку: працівники з нижчими показниками симптомів можуть позитивніше оцінювати робоче середовище. Кореляція PHQ-9 із професійним функціонуванням частково може відображати змістове перекриття показників енергії, концентрації та мотивації.

Практичне значення результатів полягає у визначенні напрямів підтримки персоналу: зрозумілі вимоги, прогнозований розподіл навантаження, підтримувальна комунікація керівництва, можливості відновлення та конфіденційне звернення по психологічну допомогу. Психосвіта й навчання саморегуляції можуть розглядатися як складники такої роботи. Ефективність цих заходів у межах проведеного дослідження не перевірялася.

Інтерпретація результатів має враховувати обмеження. Добровільна вибірка з 70 осіб не є репрезентативною, а поперечний дизайн не дає змоги встановити причинність. Усі показники ґрунтуються на самозвітах. Авторська анкета потребує подальшої психометричної перевірки: внутрішня узгодженість шкали організаційної підтримки становила $\alpha = 0,690$, а особистий ресурс оцінено одним

пунктом. Тому результати не слід узагальнювати на всіх працівників митної служби.

Отже, у дослідженій групі тривожність і депресивні прояви були тісно взаємопов'язані. Організаційна підтримка, особистий ресурс і професійне функціонування мали обернені зв'язки з обома показниками, тоді як професійні вимоги та суб'єктивний вплив воєнного стану були слабо пов'язані лише з тривожністю. Подальші дослідження потребують більших багаторегіональних вибірок, валідованих інструментів і поздовжнього дизайну.

Список джерел

1. Bonde J. P. E. Psychosocial factors at work and risk of depression: a systematic review of the epidemiological evidence. *Occupational and Environmental Medicine*. 2008. Vol. 65, no. 7. P. 438–445.
2. Kroenke K., Spitzer R. L., Williams J. B. W. The PHQ-9: validity of a brief depression severity measure. *Journal of General Internal Medicine*. 2001. Vol. 16, no. 9. P. 606–613.
3. Lazarus R. S., Folkman S. Stress, appraisal, and coping. New York : Springer, 1984.
4. Nieuwenhuijsen K., Bruinvels D., Frings-Dresen M. Psychosocial work environment and stress-related disorders, a systematic review. *Occupational Medicine*. 2010. Vol. 60, no. 4. P. 277–286.
5. Spitzer R. L., Kroenke K., Williams J. B. W., Löwe B. A brief measure for assessing generalized anxiety disorder: the GAD-7. *Archives of Internal Medicine*. 2006. Vol. 166, no. 10. P. 1092–1097.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ІГОР У ФОРМУВАННІ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Лоюк Оксана Вікторівна

Кандидат педагогічних наук, доцент
(Уманський національний університет)

Формування морально-етичної поведінки у дітей є однією з ключових складових всебічного розвитку особистості, оскільки саме моральні цінності та етичні норми визначають здатність дитини адекватно взаємодіяти з оточенням, проявляти емпатію, співчуття та відповідальність. Усвідомлення моральних принципів допомагає школяреві приймати свідомі рішення, контролювати свої вчинки та формувати позитивний соціальний досвід, що є основою майбутньої соціально адаптованої поведінки.

Молодший шкільний вік є критичним періодом у розвитку морально-етичної поведінки, адже саме в цей час відбувається інтенсивне формування уявлень про добро і зло, розуміння соціальних правил та норм, засвоєння цінностей співпраці та взаємоповаги. Діти у цьому віці чутливі до соціального прикладу, активно наслідують поведінку дорослих і ровесників, що створює сприятливі умови для закріплення позитивних моральних моделей і вироблення внутрішніх мотивів етичної поведінки.

У Державному стандарті початкової освіти акцентується увага на формуванні у молодших школярів таких базових ціннісних орієнтирів як чесність, сміливість, відповідальність, доброта, емпатія, повага до прав людини [1].

Значний педагогічний потенціал у означеному контексті має інтегрований курс «Я досліджую світ», оскільки предмет охоплює теми взаємодії з людьми, довкіллям та соціальними явищами, що надає змогу формувати морально-етичні компетенції через практичну діяльність, спостереження та моделювання реальних ситуацій.

Сюжетно-рольова гра є одним із провідних способів формування морально-етичної поведінки у молодших школярів, оскільки вона поєднує природну для дітей ігрову активність із можливістю засвоювати суспільно значущі норми та цінності у доступній, емоційно насиченій формі.

Сюжетно-рольова гра – це гра, у якій діти відтворюють дії дорослих і стосунки між ними [2, с. 178].

На уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» сюжетно-рольова гра є ефективним засобом формування морально-етичної поведінки, оскільки моделювання життєвих ситуацій сприяє розвитку в учнів уміння розв'язувати моральні дилеми, приймати виважені рішення, співпрацювати та виявляти емпатію. Виконання різних соціальних ролей допомагає школярам усвідомлювати мотиви й почуття інших, відповідальність за власні вчинки та переносити набуті моральні орієнтири у повсякденну поведінку.

Пропонуємо сюжетно-рольові ігри для формування морально-етичної поведінки у молодших школярів.

1. Сюжетно-рольова гра «Новенький у класі»

1) Уявна ситуація (сюжет і зміст). До класу приходить нова дитина. Частина учнів не проявляє ініціативи, інші – зацікавлені, але не знають, як познайомитися. Гравці мають створити доброзичливе середовище, допомогти новенькому адаптуватися, проявити емпатію й турботу.

2) Рольові персонажі: новенький учень; двоє доброзичливих дітей; двоє пасивних спостерігачів; один учень, який висловлює сумніви або проявляє недовіру; учитель (ведучий ролі).

3) Правила гри

Поважати кожную роль.

Говорити доброзичливо, без образ.

Кожен має запропонувати новенькому хоча б одну форму взаємодії.

Конфлікт має вирішуватися мирно.

4) Ігрові дії: Новенький соромиться, озирається, говорить мало. Доброзичливі діти знайомляться, запрошують у гру, показують клас. Спостерігачі вирішують, чи долучитися. Учень, що сумнівається, ставить питання («А якщо він не захоче з нами гратися?»).

У фіналі всі створюють «коло підтримки» для новенького, пропонують цікаві ідеї для спільної діяльності.

5) Ігрові предмети. Шкільні атрибути: «щоденник», «пенал», «класні картки». Значок «Новенький» – для ролі нової дитини. Малюнки або картки-емодзі для вираження емоцій.

6) Система реальних та рольових взаємовідносин

Діти вчаться приймати іншого, відчувати його стан.

Формується емпатія, довіра, підтримка, толерантність.

Рольові взаємини дають змогу прожити ситуацію адаптації та зняти реальну напругу при появі нового учня.

2. Сюжетно-рольова гра «Допомога в біді»

1) Уявна ситуація (сюжет і зміст). Під час перерви один із учнів впав і пошкодив коліно. Інші діти проходять повз або продовжують гру. Завдання – вирішити, як діяти правильно, продемонструвавши доброзичливість і турботу.

2) Рольові персонажі: учень, який упав; двоє друзів; троє гравців, зайняті грою; «медпрацівник» (учень або вчитель).

3) Правила гри

Не можна залишати роль до завершення гри.

Кожен має прийняти рішення самостійно, не повторюючи за іншими.

Дозволено говорити та пропонувати допомогу, але без примусу.

4) Ігрові дії: Постраждалий скаржиться на біль. Друзі вирішують, чи допомогти йому дійти до медпункту. Гравці, зайняті грою, можуть «не помічати» або реагувати поступово. Медпрацівник зустрічає учнів і показує, що допомога важлива.

Наприкінці група обговорює, хто проявив найбільшу турботу і чому.

5) Ігрові предмети: Пластирі (декоративні), серветки. «Аптечка» (порожня коробка). М'яч або інша іграшка, якою граються діти.

6) Система взаємовідносин

Формується відповідальність за інших, уміння прийти на допомогу.

Відпрацьовується модель «не бути байдужим».

Діти вчаться узгоджувати дії та робити моральний вибір.

Отже, сюжетно-рольові ігри є важливим засобом інтеграції моральних цінностей у реальну поведінку дітей, забезпечуючи формування стійких морально-етичних якостей, необхідних для успішної взаємодії в колективі та суспільстві.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 26.12.2025 року № 1810. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-2025-п#Text> (дата звернення: 12.08.2026).

2. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія : навчальний посібник. Київ-Рівне, 2006. 525 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІМПРЕСИВНОГО СЛОВНИКА ДІЄСЛІВ У ДОШКІЛЬНИКІВ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА

Пенькова Людмила Юріївна,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти

Мілевська Олена Павлівна,

канд. пед. наук, доцент кафедри логопедії та спеціальних методик

(Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка)

Імпресивний словник водночас є передумовою становлення навичок розуміння мовлення та детермінує комунікативну, пізнавальну та ігрову діяльності дитини. Психолінгвістичною основою накопичення імпресивного словника виступають рецептивні уміння. Особливе місце в імпресивному словнику посідають дієслова, оскільки їх значення пов'язане з динамічною дією або подією та має розпізнаватися незалежно від конкретного виконавця, об'єкта чи ситуації. У дошкільників з розладами аутистичного спектра (далі – РАС) рецептивні та експресивні мовленнєві навички можуть формуватися нерівномірно, тому потребують окремого оцінювання та спеціального формування [1; 2].

Метою дослідження є теоретичний аналіз проблеми науково-методичних аспектів розвитку словника у дошкільників з РАС та визначення методичних орієнтирів формування у них імпресивного словника дієслів. У дослідженні були використані **методи** аналізу, систематизації та узагальнення психолого-педагогічної, психолінгвістичної, спеціально-педагогічної наукової літератури.

Виклад основного матеріалу. Опанування дітьми значення дієслова передбачає встановлення ними стійкого зв'язку між усним словом і демонстрованою дією, стійкість якого виявлятиметься у здатності дитини розпізнавати певну дію в різних ситуаціях: наприклад, «миє» – руки, яблуко, автомобіль. Таким чином відбуватиметься перехід від запам'ятовування конкретного образу (реальна дія чи зображення) до розуміння узагальненого значення слова [2].

Науковці Н. Базима, О. Таран, М. Браницька, І. Логвінова, S. Horvath, R. Gray та ін.) зазначають, що відсутність у нейротипової дитини усного називання слова не свідчить автоматично про нерозуміння нею словесного значення; це ж твердження стосується і дієслівної лексики. Відповідно, щоб пересвідчитися про наявність у імпресивному словнику дієслів (під час оцінювання словника) доцільно використовувати доступні для дитини невербальні способи відповіді: вибір малюнку, показ виконуваної кимось дії або виконання предметної дії за словесною інструкцією [4]. На думку вчених (О. Мілевська, М. Свідерська), аналогічний підхід варто застосовувати і на етапі формування імпресивного словника [2; 3].

Аналіз науково-методичної бази з досліджуваної теми показав, що у роботі з розвитку комунікативно-мовленнєвих навичок у дітей з РАС застосовують дієві технології АВА-терапії, зокрема: технологію структурованого навчання окремими

пробами / Discrete Trial Training (E. Schopler, I. Lovaas та ін.); технологію природних розвитково-поведінкових втручань / Naturalistic Developmental Behavioral Interventions (L. Schreibman, J. Crank та ін.); технологію рецептивного розрізнення (R. Reichler, G. Mesibov); технологію чутливого реагування (згідно з Денверською моделлю раннього втручання; S. Rogers, G. Dawson). Нами також було визначено, що важливого значення має психолінгвістична технологія генералізації понять (Є. Соботович, Л. Трофименко) як завершальний етап формування мовленнєвої навички у дитини з РАС (Н. Базима, Х. Ткач, Т. Скрипник та ін.).

У контексті формування імпресивного словника дієслів у дошкільників з РАС сутність зазначених технологій зводиться до таких тлумачень:

- застосування технології структурованого навчання окремими пробами передбачає наявність чіткого стимулу, відповіді дитини та результат; за потреби використовують підказки з поступовим зменшенням їхньої кількості. Технологія застосовується на початковому етапі розвитку словника для формування рецептивного оброблення – фіксації оптичних, кінетичних, кінестетичних, акустичних характеристик елементу вивчення (дієслова);

- застосування технології природних розвитково-поведінкових втручань обумовлює навчальні можливості у грі та щоденній діяльності. У логопедичній роботі дію доцільно супроводжувати словом у природному контексті: «котити» – у грі з м'ячем, «відкривати» – під час взаємодії з коробкою, «лити» – у грі з водою;

- технологія чутливого реагування змінює динаміку запам'ятовування слів у дітей з РАС з позиції ігнорування мовлення (з огляду на порушення навички спільної уваги до об'єктів навколишнього) на вектор активації актуального інтересу дитини, який «м'яко» опосередковується мінімізовано випередженим мовленням: напр., дитина взяла м'яч – дорослий каже: «м'яч», «великий м'яч», «оп! – упав м'яч»;

- технологія рецептивного розрізнення спрямована на розвиток у дитини здатності розуміти та диференціювати інформацію на слух або зорово, не вимагаючи від неї мовленнєвої відповіді; в основі методу – вибір цільової дії серед кількох альтернатив (напр., «Покажи, хто стрибає» – *заєць, черепаха*;

- технологія генералізації покликана долати надмірну вибірковість стимулів та прив'язку до контексту, які часто демонструють діти з РАС; кінцева мета її застосування – перенесення засвоєного значення на нові зображення, виконавців, предмети та ситуації.

Водночас, формування імпресивного словника дієслів у дошкільників з РАС відбувається з дотриманням дидактико-методичної послідовності, засвідченої в сучасних напрацюваннях вітчизняної логопедії: 1) встановлення зв'язку між словом і дією; 2) формування розрізнення дієслівної семантики; 3) поступове зменшення підказок; 4) варіювання виконавців, об'єктів і способів відображення дії; 5) перевірка самостійного розуміння на новому матеріалі.

Таким чином, методичними орієнтирами формування імпресивного словника дієслів у дошкільників з РАС виступають: диференційоване оцінювання

рецептивних навичок (на матеріалі дієслів), використання доступних невербальних типів відповідей на словесні стимули, встановлення зв'язку між словом і дією у природному контексті, навчання рецептивного розрізнення, поступового зменшення підказок та перевірки генералізації.

Список використаних джерел

1. Базима Н.В.(2011) До проблеми обстеження стану мовленнєвого розвитку у дітей з аутистичними порушеннями. *Логопедія*. № 1. С. 5–10.
2. Мілевська О.П. (2022) Психолінгвістичні аспекти формування дієслівної лексики у дошкільників із ЗНМ. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*. Вип.20. Кам'янець-Подільський, Видавець Ковальчук О.В. С.103–111.
3. Свідерська М.М. (2016) Розвиток імпресивного мовлення при нормальному онтогенезі та розладах спектру аутизму. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, Вип. 32. Ч. 2. С. 120–125.
4. Horvath S., Arunachalam S. Assessing receptive verb knowledge in late talkers and autistic children: advances and cautionary tales. *J Neurodev Disord*. 2023 Dec 13;15(1):44.

MODERN TECHNOLOGIES

ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСІВ CANVA ТА GENIALLY ДЛЯ ТВОРЧОГО ВИРАЖЕННЯ ТА ЕФЕКТИВНОГО ВІЗУАЛЬНОГО КОНТЕНТУ

Міщенко Тетяна Михайлівна,

викладач англійської мови, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
(Відокремлений структурний підрозділ «Бердянський фаховий коледж
Таврійського державного агротехнологічного університету
імені Дмитра Моторного»)

Качанова Надія Володимирівна,

здобувачка освіти I курсу спеціальності G13 Харчові технології
(Відокремлений структурний підрозділ «Бердянський фаховий коледж
Таврійського державного агротехнологічного університету
імені Дмитра Моторного»)

У статті досліджується роль сервісів Canva та Genially у створенні ефективного візуального та інтерактивного контенту в сучасній освіті, а також вплив цих інструментів на роботу викладачів і здобувачів освіти у процесі підготовки навчальних матеріалів та проведення занять.

Швидкі технологічні зміни останніх десятиліть суттєво вплинули на освітню практику. Сьогоднішні педагоги і здобувачі освіти використовують інноваційні цифрові інструменти для покращення процесу навчання та сприяння кращому засвоєнню матеріалу. Серед таких інструментів – сервіси Canva та Genially, які поєднують у собі зручний графічний редактор і потужні можливості для створення інтерактивного контенту, підтримувані функціями штучного інтелекту.

Canva та Genially – це онлайн-інструменти, спрямовані на створення графічного та інтерактивного навчального контенту. Вони надають широкий вибір шаблонів, графічних елементів та інших інструментів, які дозволяють викладачам створювати якісні навчальні матеріали без спеціальних навичок у сфері дизайну. За допомогою різних сервісів викладачі можуть створювати плакати, презентації, інфографіку та інші наочні матеріали, а також організовувати спільну роботу над навчальними матеріалами в режимі реального часу, що сприяє колективному обміну ідеями.

Переваги використання Canva та Genially:

1. Простота використання: обидва сервіси мають інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, що дозволяє викладачам швидко створювати візуальний контент без спеціалізованих навичок у дизайні.

2. Різноманітність шаблонів: Canva та Genially надають доступ до великої кількості готових шаблонів, що спрощує процес створення різноманітних типів навчальних матеріалів.

3. Можливості персоналізації: обидва сервіси дозволяють викладачам налаштовувати візуальний контент відповідно до своїх потреб та стилю викладання.

4. Інтерактивність: якщо Canva орієнтована переважно на статичний і анімований графічний контент, то Genially дає змогу створювати справді інтерактивні матеріали – презентації з клікабельними елементами, гейміфіковані вправи, віртуальні подорожі та завдання у форматі «escape room», у яких здобувач освіти не просто споживає інформацію, а взаємодіє з нею.

Приклади використання в навчальному процесі:

1. Створення презентацій: використання Canva та Genially для створення ілюстративних та інтерактивних матеріалів для занять.

2. Створення інфографіки: використання графічних елементів для візуалізації складних понять і статистичної інформації.

3. Створення інтерактивних вправ та ігор: за допомогою Genially викладачі можуть розробляти інтерактивні тести, гейміфіковані завдання та квести, що підвищують мотивацію та залученість здобувачів освіти до навчання.

Окремо варто відзначити додаткові функції вказаних платформ із застосуванням штучного інтелекту. ШІ відкриває нові перспективи для освіти, забезпечуючи індивідуалізований підхід до навчання для кожного здобувача освіти. За допомогою алгоритмів машинного навчання системи ШІ можуть адаптуватися до потреб та особливостей кожного здобувача освіти, надаючи персоналізовані завдання, матеріали та рекомендації.

Одним з прикладів використання ШІ в освіті є платформи онлайн-навчання, які аналізують поведінку користувачів та реакцію здобувачів освіти на навчальний матеріал. Це допомагає пропонувати курси та завдання у форматі, який відповідає індивідуальним потребам, дозволяючи здобувачам освіти навчатися власним темпом.

Одним з інноваційних інструментів ШІ у Canva є Magic Studio, який дозволяє користувачам без необхідності великого досвіду у графічному дизайні за допомогою алгоритмів створювати вражаючі графічні елементи, використовуючи лише кілька клацань миші. Користувачам потрібно лише обрати тип контенту, наприклад постер, обкладинку для соціальних мереж або ілюстрацію, і вказати свої побажання щодо кольору, шрифту та композиції. Magic Studio використовує ці вхідні дані, щоб автоматично створити унікальний дизайн, спираючись на бібліотеку готових графічних елементів, шаблонів та шрифтів.

Genially, своєю чергою, також інтегрує інструменти штучного інтелекту (Genially AI) для генерації текстів, зображень та цілих інтерактивних матеріалів за короткими текстовими підказками. Це дозволяє викладачам швидко отримати готовий інтерактивний ресурс – презентацію, інфографіку чи навчальну гру – без витрачання значного часу на розробку дизайну з нуля, що особливо корисно для тих, хто має обмежений час або досвід у графічному дизайні.

Досвід здобувачів освіти І курсу спеціальності G13 Харчові технології підтверджує ефективність цих сервісів. На заняттях з іноземної мови за

професійним спрямуванням здобувачі освіти в Canva створювали інфографіку з правил безпеки харчових продуктів, технологічні картки страв та постери з професійною лексикою англійською мовою, а в Genially – інтерактивні вікторини на знання назв кухонного обладнання та етапів технологічного процесу. З погляду здобувача освіти, така робота допомагає краще запам'ятовувати фахові терміни, поєднувати вивчення мови зі спеціальністю та розвивати навички, потрібні майбутньому технологу харчового виробництва для презентації продукції та оформлення інструкцій.

У підсумку, використання можливостей сервісів Canva та Genially відкриває нові можливості для швидкого і простого створення якісного навчального та інтерактивного контенту. Ці інструменти допомагають викладачам навчитися створювати професійний візуальний і інтерактивний контент навіть без спеціалізованої підготовки у сфері дизайну.

Canva та Genially відіграють важливу роль у підвищенні якості візуального та інтерактивного контенту в освіті. Вони дозволяють викладачам створювати привабливі та інформативні матеріали, що поліпшують ефективність навчального процесу та сприяють залученню здобувачів освіти до навчання. Розуміння можливостей цих сервісів дозволяє викладачам ефективно використовувати їх у своїй практиці та підвищує якість навчання.

Отже, поєднання сервісів Canva та Genially з технологіями штучного інтелекту відкриває нові можливості для генерації зображень та інтерактивного контенту, роблячи процес створення навчальних матеріалів більш швидким, ефективним та персоналізованим. Це дозволяє користувачам створювати якісний візуальний та інтерактивний контент без спеціалізованих навичок у галузі дизайну, розширюючи можливості креативного самовираження.

Список використаних джерел

1. Smith, J. (2021). "Canva та Genially: Нові інструменти для сучасної освіти". Журнал інновацій в освіті, 10(2), 45-58.
2. Johnson, A. (2020). "Створення візуального та інтерактивного контенту за допомогою Canva та Genially: поради для вчителів". Матеріали конференції застосування інформаційних технологій в освіті.
3. Головач, І. (2020). "Використання Canva в освітній практиці: підвищення ефективності візуального контенту". Наукові записки українського педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогіка, 2(15), 67-78.
4. Ковальчук, О. (2019). "Роль сервісу Genially в розвитку інтерактивної та візуальної культури учнів". Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 5(20), 112-125.

BASICS OF HEALTH. PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

**КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
ЮНИХ ВОРОТАРІВ У ФУТБОЛІ НА ЕТАПІ
ПОПЕРЕДНЬОЇ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

Собко Сергій Григорович

Кандидат педагогічних наук, доцент

(Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка)

Коренєв Іван Сергійович

Магістрант спеціальності А7 Фізична культура і спорт

(Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка)

Футбол є командною грою, у якій воротар виконує вирішальну функцію – він захищає ворота та значною мірою впливає на результативність команди, вимагаючи від гравця вражаючого спектра навичок та якостей, щоб захистити ворота від суперників і забезпечити команді безпеку на полі.

Кожен воротар має свої сильні сторони, які проявляються у різних аспектах: один може бути спритним і сміливим, інший – спокійним і надійним, із «залізними нервами». Хтось вирізняється глибоким розумінням гри, грамотним вибором позиції та відсутністю зайвих рухів, а інший – блискавичною реакцією та інтуїтивними діями. Найкращі голкіпери, як правило, поєднують усі ці якості в одній особі.

Ефективність гри воротаря і, відповідно, команди буде залежати від комплексної підготовки воротаря, яка охоплює технічні навички (володіння ловлею, відбиттям м'яча та грою ногами), тактичну гнучкість (уміння аналізувати перебіг матчу й приймати оптимальні рішення), фізичні характеристики (вибухова сила, рухливість, стрибучість) та психологічну стійкість (контроль емоцій і швидке відновлення після помилок). Комплексна підготовка юного воротаря на етапі попередньої базової підготовки буде містити наступні компоненти:

Технічна складова.

Юний воротар має впевнено володіти базовими прийомами гри: ловити м'ячі як на землі, так і у повітрі; відбивати високі м'ячі кулаком; виконувати стрибки, «нирки» та безпечні приземлення. Важливим є уміння відбирати м'яч у суперника, що веде його, а також якісно розподіляти м'яч – вибивати ногами від воріт, точно кидати руками та виконувати паси партнерам.

Фізична складова.

Основою є розвиток рухливості та спритності, швидкості дій і реакції. Воротар повинен мати достатній рівень загальної витривалості, потужність стрибка та відповідність фізичних параметрів вимогам гри.

Тактична складова.

Необхідно навчати правильному вибору позиції для відбиття ударів із різних дистанцій, при навісах та передачах у штрафний майданчик, а також у

стандартних ситуаціях. Важливо формувати навички «керування» обороною – підказки захисникам, організація їхніх дій. Крім того, воротар має мислити як «перший атакуючий», швидко розпочинаючи контратаку після відбиття м'яча.

Психологічна складова.

Юний воротар повинен мати мотивацію та позитивне ставлення до гри, бути готовим брати участь у будь-якому епізоді, концентруватися на діях суперника. Важливими є сміливість і готовність ризикувати, наполегливість у боротьбі та впевненість у власних діях.

Отже, програми підготовки юних воротарів мають бути орієнтовані на реальні ігрові ситуації, враховувати всі взаємозв'язки між технічними, тактичними, фізичними та психологічними компонентами тренувального процесу.

Нами, під час навчально-тренувального процесу юних воротарів 12-14 років на етапі попередньої базової підготовки, використаний місячний цикл підготовки, де тренувальні вправи та навчальні епізоди безпосередньо відповідали реальним вимогам ігрової діяльності та включали всі складові комплексної підготовки воротаря.

Тиждень 1. На першому етапі головна увага приділяється формуванню базових технічних навичок. Юний воротар має навчитися правильно ловити м'ячі на землі та у повітрі, відбивати високі м'ячі кулаком, виконувати стрибки й падіння з безпечним приземленням. Цей період закладає фундамент, без якого неможливо перейти до складніших аспектів гри.

День 1: техніка ловлі м'яча (низькі, верхні удари), переміщення у воротах.

День 2: тактичні основи – побудова «стінки», вибір позиції.

День 3: фізична база – координація, стрибки, спринти.

День 4: міні-ігри 3×3 з акцентом на дії воротаря.

День 5: ігрова практика – моделювання простих атак суперника.

Тиждень 2. Воротар вчиться обирати оптимальні позиції при ударах з різних дистанцій, при навісах і стандартних ситуаціях, а також організовувати оборону через комунікацію із захисниками. Тут формується здатність діяти не лише як останній рубіж захисту, а й як активний учасник командної гри.

День 1: ловля м'яча після рикошету, введення м'яча рукою на точність.

День 2: тактичні вправи – взаємодія із захисниками, початок атаки.

День 3: фізика – інтервальні пробіжки, вправи на баланс.

День 4: комплексне тренування (техніка + тактика + фізика).

День 5: ігрові ситуації 2×2, вихід сам-на-сам.

Тиждень 3. Третій тиждень передбачає збільшення фізичних навантажень і розвиток ключових якостей: швидкості реакції, витривалості, вибухової сили та стрибучості. Тренування стають більш інтенсивними, моделюються ігрові ситуації з високим темпом, що дозволяє воротарю адаптуватися до реальних вимог матчу.

День 1: ловля м'яча в умовах тиску (нападник поруч).

День 2: тактика – перебудова оборони при швидкій контратаці.

День 3: фізика – вибухова сила (стрибки з розбігу, присідання з вагою тіла).

День 4: психологія – вправи на концентрацію, комунікація з партнерами.

День 5: ігрова практика – моделювання атак з флангів.

Тиждень 4. Завершальний етап спрямований на інтеграцію всіх складових – техніки, тактики, фізики та психології. Вправи максимально наближені до ігрових умов, проводяться контрольні тести й оцінювання. Це дозволяє перевірити рівень готовності воротаря та визначити напрями подальшого вдосконалення.

День 1: техніка – комплекс ловлі (низькі, верхні, рикошетні удари).

День 2: тактика – організація оборони при стандартах + початок атаки.

День 3: фізика – витривалість (серії інтервальних пробіжок, спринти).

День 4: комплексне тренування у форматі міні-матчу.

День 5: контрольна гра – оцінка технічних, тактичних, фізичних і психологічних навичок.

Таким чином, на програма дозволяє забезпечити системність та комплексність у підготовці юних воротарів 12-14 років на етапі попередньої базової підготовки.

PHILOLOGY AND JOURNALISM

ФОРМУВАННЯ T-SHAPED SKILLS У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМУ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ (АНГЛІЙСЬКОЇ) МОВИ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

Єлізарова Зоя Іванівна

Викладач вищої категорії, викладач-методист
(ВСП «Бердянський фаховий коледж ТДАТУ імені Дмитра Моторного»)

Актуальність та постановка проблеми

Концепція T-shaped skills описує поєднання глибоких фахових знань в одній галузі із широким розумінням суміжних дисциплін та гнучкими навичками (*soft skills*). Модель представлена у формі літери «Т»: вертикальна лінія, тобто «глибина», включає в себе основну туристичну експертизу. Це галузь, де фахівець має найглибші професійні знання з технології і організації туристичної діяльності: калькуляція туристичних продуктів, бронювання в глобальних системах (GDS), готельний менеджмент, екскурсознавство та музеєзнавство, організація транспортного обслуговування. Горизонтальна лінія, іншими словами «широта», представляє додаткові міждисциплінарні та гнучкі навички, до яких належать міжкультурна комунікація, професійний етикет, основи психології та вирішення конфліктів під час форс-мажорів, інформаційні системи та технології, безпека та страхування в туризмі.

Суперечність: традиційна фахова передвища освіта часом сфокусована на засвоєнні академічних знань чи методичних вказівок, тоді як роботодавці шукають спеціалістів з розвиненими м'якими навичками (*soft skills*), крос-культурною грамотністю та готовністю до роботи у стресових ситуаціях, здатністю виходити за межі загальноприйнятого, думати нестандартно та швидко приймати рішення.

Викладання іноземної (англійської) мови туристичної індустрії в коледжі є одним із найефективніших інструментів для формування Т-подібного профілю здобувача освіти та є природним міждисциплінарним мостом, який одночасно поглиблює фахову вертикаль і розширює комунікативну горизонталь.

З метою ефективного формування Т-подібних навичок (T-shaped skills) на заняттях з англійської мови за спеціальністю J3 Туризм і рекреація, навчальні завдання мають виходити за межі простого вивчення слів та граматики. Вони повинні поєднувати професійні знання (вертикаль) із практичними гнучкими навичками (горизонталь). Зміцненню та поглибленню вертикальної лінії (фаховій експертизі) сприяє опанування здобувачами освіти міжнародної термінології (GDS, overbooking, full board/half board, MICE, charter, voucher, DMC, FIT), що дозволить вільно працювати з міжнародними системами бронювання (Amadeus, Sabre) та документацією; аналіз світових туристичних кейсів, таких як правила міжнародних авіап перевезень (IATA), готельні стандарти та візові режими, розвиває глибоке розуміння того, як влаштований світовий ринок туризму.

Розвиток горизонтальної лінії (універсальні та крос-функціональні навички, ключові Soft Skills) здійснюється завдяки інтерактивним методам навчання (симуляції, рольові ігри, кейс-методи). На заняттях здобувачі освіти вивчають культурні особливості та національний менталітет туристів з різних країн, що запобігає конфліктам та покращує сервіс. Моделювання ситуацій типу "Handling a Guest Complaint" (наприклад, скасування рейсу, овербукінг у готелі, втрата багажу) навчає здобувачів освіти зберегти спокій, виявити емпатію та знайти рішення в умовах стресу. Уміння презентувати туристичний продукт через переконливий сторітелінг англійською мовою навчає не просто перераховувати характеристики готелю, а й вигідно «продавати емоцію» та цінність відпочинку. Розвиток навичок писемного мовлення та ділового листування (Business Correspondence), а саме написання Inquiry Emails, листів-претензій (Complaints) та підтверджень бронювання (Confirmations), сприяє формуванню грамотності та професійного стилю спілкування з іноземними партнерами (готельєрами, транспортними компаніями тощо).

Висновки

Впровадження концепції T-shaped skills на заняттях з іноземної (англійської) мови туристичної індустрії трансформує здобувачів освіти з пасивних виконавців у гнучких, конкурентоспроможних фахівців, а практично орієнтоване навчання забезпечує формування універсального фахівця, здатного вільно орієнтуватися у світовому туристичному просторі та ефективно реагувати на виклики ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Навчальна програма з Іноземної (англійської) мови туристичної індустрії, 2026 р., затверджена в.о. директора ВСП «Бердянський коледж ТДАТУ».
2. Covey S. R. The 7 Habits of Highly Effective People. New York : Simon & Schuster, 2020.
3. TTG Media (Travel Trade Gazette): [офіційний сайт]. URL: <https://www.ttgmedia.com>
4. UN Tourism (World Tourism Organization): [офіційний сайт]. URL: <https://www.unwto.org>
5. Catrin E. Morris Flash on English for Tourism, 2012
6. Virginia Evans Jenny Dooley Veronica Garza Career Paths Tourism, 2011
7. <https://www.linkedin.com/pulse/t-shaped-profile-my-unique-journey-from-helpdesk-andreas-hartig-qedhe>

World Science: Problems, Prospects, Innovations

Collection of abstracts

Responsible for computer typesetting – Serhii Onyshchenko

The authors are responsible for the selection, accuracy of the facts, quotations and other information

Printed from the original layout provided by the author

**DEL c.z. Strojírenská 38, 591 01 Žďár nad Sázavou,
CZECH REPUBLIC**